

# Put u Pečuh

Petak je, 11. listopada, točno 10 i 25 ujutro. Čini se da je ovaj vikend počeo ranije nego obično. Oblačno je, do maloprije padala je kiša. U taksiju smo Koraljka i ja. Kao i uvijek, kasnimo. Ovaj put, pogađate, točno dvadeset pet minuta. Naš taksist zove se Joža i vozi svijetlosmeđeg citroena *žabu*, onog starog i dugačkog. Živi u nekom selu pokraj Zagreba, a na vizitki mu, pored plemičkoga grba, između imena i prezimena stoji i famozno pl. Možda je potomak turopoljskih šljivara. A možda je, recimo, broj taksija kojeg vozi isti kao i godina kad su njegovi primili plemstvo. Pitat ću ga jednom. U svakom slučaju, kad vas vozi taksist plemenita roda, morate se osjećati barem kao prestolonasljednici. Kod Jože se i puši. Predivno. Atmosfera u njegovom citroenu jednostavno podsjeća na dom. Kao stalnim i dragim mušterijama, Joža nam vožnju od Zapruđa do zgrade HTV-a na Prisavlju naplaćuje 40 kuna.

Još smo u taksiju i upravo se događa ono što se dogoditi moralo – zvoni mobitel. Koraljkin, moj je ostao doma jer mu je već dulje vrijeme sasvim loše. Da, Pavo je. Sa zebnjom u srcu iščekujem rezultate njegova i Koraljkinina razgovora. Ma što ljudi mislili, nikada se nisam uspio naviknuti na vlastito kašnjenje. Stvarno me ozlovljuje. Mnogo mi je draže da netko kasni meni, nego da ja kasnim njemu. I nikada mi neće biti jasno zašto ljudi koji me znaju ne dogovaraju sastanak sa mnom barem sat vremena prije nego što se namjeravaju pojaviti.

Naročito je problematičan baš Pavo. Pavo je, naime, pomalo čudan čovjek, izuzetno živahna i vedra duha i veliki šaljivdžija. Na primjer, zadnji put kad smo mu Koraljka i ja kasnili na sličan dogovor (prošle godine, zajedno smo putovali na filmski festival u Pulu), Pavo nam se sakrio! Dovedli smo se, naravno opet taksijem, pred naplatne kućice na autoputu, a našega Pave nigdje. Mobitel je i njemu pokvaren. Pomislili smo, onako izbezumljeni zbog kašnjenja, da je već otišao put plavoga Jadrana. Ali ne. Pavo je, skrivajući se iza automobila na

parkiralištu, samo čekao da nas obuzme prvo paničan strah, zatim očaj i na kraju histerija. Tada nam se ukazao, a njegovo se lice, inače prijatna izgleda, osmjehivalo od uha do uha.

Koraljka sklapa svoju Motorolu. Izgleda da ovaj put neće biti novih duhovitih iznenađenja. Pavo nas čeka kako je i dogovoreno, u baraci Dramskoga programa HTV-a, na svom, i mom, radnom mjestu, a dosad je očito bio zabavljen obavljanjem nekih poslova. Praktički, mi ne kasnimo. Koja radost, koje olakšanje. A sad smo već i stigli, Joža baš zaustavlja makinu pred barakom. Bok, Joža, ugodan dan želim!

Ulazimo u baraku Dramskoga: dama s torbicom, a gospodin s koferom. Bio sam mišljenja da je na ovaj izlet bilo dovoljno ponijeti jedan omanji ruksak koji se sve vrijeme može nositi na leđima, ali Koraljka je izjavila da se ima namjeru presvući za premijeru, a ne mijenjati veš na dnevnoj bazi za nju je naprosto nezamislivo. U stvari, mali crni kofer koji nosim uopće nije težak – ipak glavninu njegova sadržaja čine cigarete. Pavo nije u svojoj, i mojoj, sobi. Iz susjedne, jedine koja ima telefon s kojeg se može zvati inozemstvo, upravo razgovara s Pečuhom. Pitam se zašto. Crna slutnja prolazi mi kroz mozak. Samo slutnja, ništa više, nadam se. U mojoj sobi čeka nas Pišta. Upoznajem ga s Koraljkom, iako se, naravno, znaju iz viđenja. Ni ja ga baš najbolje ne poznajem, iako se, naravno, često vidamo u Dramskom. Pišta je rođen u Pečuhu i, iako je simpatičan i neobrijan, ne mogu da ga ne doživljavam kao vođu puta.

Pavo se vraća u sobu. Priopćit će nam vijest, za nje, čini se, sasvim beznačajnu, ali mene će ta novost, ljudi dragi, unesrećiti baš temeljito. Stara je mudrost da se crne slutnje uglavnom obistinjuju. Dakle: premijera predstave *Theatermacher* Hrvatskoga kazališta u Pečuhu autora Thomasa Bernharda, a u prijevodu s njemačkoga Pave Marinkovića, nije zakazana za večeras, 11. listopada 2002., nego za sutra, 12. listopada. Sutra, u

to vrijeme, mi ćemo već biti u Zagrebu. Večeras ćemo, znači, biti prisiljeni prisustvovati tek pretpremijeri. Drugim riječima: kako večeras za nas nema premijere, onda, jako razumljivo, za nas nema ni tuluma nakon premijere. Ne znam zašto, ali ovakva omaška čini mi se tipičnom za Pavu. Tragedija.

Da pojasnim. Ne računajući fenomene povezane s fizičkom boli (kao što su npr. razna oboljenja ili povrede, rano ustajanje ili odlazak na posao), najgore što vam se može dogoditi odlazak je na premijeru. Baš-baš najgore što vam se može dogoditi odlazak je na vlastitu premijeru, ali i svaka druga dovoljno je strašan doživljaj. U tim prilikama naše ljudsko dostojanstvo trpi, iako nevidljiva, u stvari nepopravljiva oštećenja, a naša bogomdana sposobnost približavanja istini nepovratno se urušava. Čestitamo ljudima na nečemu za što mislimo da im uopće ne bi trebalo čestitati. U boljem slučaju, čestitamo ljudima na nečemu za što mislimo da bi im trebalo čestitati, ali uopće ne postoji način da ih uvjerimo kako smo ovaj put iskreni. Ako pokušamo, to će značiti da smo ili dosadnjakovići ili ulizice. Ali! Zbog upravo navedenoga stanja stvari, pametni su se ljudi dosjetili i izmislili instituciju koktela nakon premijera (ali ne i nakon pretpremijera!). Na koktelima se toči alkohol. Zato će agonija kakvu sam gore opisao trajati točno toliko koliko vam je potrebno da se napijete. Zna se da je za to, uz minimum volje, potrebno relativno kratko vrijeme. Nakon toga slijedi opuštena zabava uz veselo društvo do u kasni noćni sat.

Zaključujem da je to što nakon premijere postoji, a nakon pretpremijere ne postoji koktel, prava pravcata nepravda. Premijernu publiku čine obitelji, prijatelji, suradnici ekipe i uglednici. Pretpremijernu publiku mogli bismo definirati kao premijernu publiku minus uglednici. Pretpremijeru bismo mogli definirati kao premijeru minus koktel. Znači li to da piju samo uglednici? Nipošto. Znači li to da bi samo uglednici trebali piti? Još manje. Reći ću vam što to znači. Nepravdu.

Ali pravi se prijatelji prepoznaju u nevolji. Zato odlučujem Pavi ne pokazati svoje razočaranje. Uostalom, kao da se ne možemo zabaviti i bez koktela. Skuplje je, ali nije beg cicija. Ovaj beg samo je borac za pravdu.

I evo nas, već smo u autu, četvero nas: Pišta, Pavo, Koraljka i Mislav. Auto je Pavin, Pavo vozi. Korejac je (auto, ne Pavo; Pavo je, baš mi je nedavno sinulo, Vijetnamac). Iako se baš ne kužim u aute, reći ću ono što bi rekao svatko: dobar je, iako je Korejac. Ima mjesta, a može i potegnut. Jedino taj nered. Sjedišta su zatrpana. Iako je većinski riječ o smeću *simplex*, dobrom jedino za kontejner sa starim papirom, tu stvarno ima svačega: barem 100 kuna u kovanicama svih europskih valuta, prazne kutije *Marlboro Lights* + 20 dkg neovisnih du-

hanskih mrvica, plan Beča, sigurno i Pavina putovnica, dijelovi scenarija iz Dramskoga i Pavin vjenčani list. Nakon raskršćivanja sjedala prelazim na pod. Pod mojim cipelama krckaju audiokasete. Iako je vjerojatno riječ o Gibonniju, moje prirodno poštovanje prema produktima ljudske kreativnosti tjera me da ih podignem.

Pavo je dobro raspoložen, mirniji i manje nervozan nego obično. Kao da nas vozi u, recimo, lunapark, a ne na svoju premijeru. Pišta sjedi do njega, a Koraljka i ja straga, kao dobra djeca. I Koraljka je smirena, voli putovati i uživa u vožnji. Pogled joj luta, ponekad mi se nasmiješi. Izgleda baš kao netko tko se vozi u automobilu na izlet. Samo ljepše.

Od općeg pozitivnog ozračja i dobre forme odudarim, naravno, samo ja. Ne treba ni spominjati: na svoj dobro poznat, samozatajan i diskretan način, nikome na smetnji. Nikome ne želim kvariti provod. Ispitujem Pištu o Pečuhu i Mađarskoj. Priča spremno i zanimljivo, ali ništa ne pamtim. Premalo sam spavao. Uvijek prekasno idem spavati, a trebalo je rano ustati. Nisam ništa jeo, ali sam zato popušio barem pola kutije cigareta. Sigurno sam sinoć i pio. Slabo mi je. Pospremanje Pavina auta prilikom njegove *rally* vožnje trnjanskim uličicama također mi nije u tom smislu baš mnogo pomoglo. Nisam stigao oprati kosu. Ali zato su mi traperice čiste.

Izašli smo iz Zagreba, na autoputu smo. Trava i drveće oko nas zeleno je i mokro od kiše. Listopad je, ali lišće je još uvijek na svojim mjestima. Unazad par godina opažam tu pojavu. Česi su to skužili mnogo prije mene – oni listopadom zovu naš studeni.

Kod Kutine silazimo s autoputa. Nikad nisam bio u Kutini, Koraljka je bila davno, po nekom zamršenom novčarsko-kreditno-bankovnom poslu. Grad mi izgleda veći nego što sam mislio. Prolazimo pored čudovišnih Ininih postrojenja. Meni izgledaju odlično, kao prava turistička atrakcija ili barem dobra scenografija za horor. Oduvijek sam mislio da bi Bakarani svoju koksaru trebali eksploatirati u turističke svrhe. Pišta priča neke priče iz mađarske povijesti i vrijeme mi brzo prolazi. Jako volim povijest, a Pišta zna i godine, i sve. Kroz život sam shvatio, na svoje veliko čuđenje, da tu ljubav dijelim s vrlo malim brojem ljudi. Zato ovom prilikom neću prepričavati sve one superzanimljive stvari koje sam čuo od Pište. Neću. Baš.

Primjećujem da Pišta ima miješane osjećaje prema Mađarskoj i Mađarima - i voli ih i ne voli ih. U stvari, možda voli Mađarsku, a Mađare nešto manje. Sigurno je da voli svoj Pečuh. Vjerojatno nije uvijek lako biti dio manjine, okružen ljudima koji vas zbog bar jedne osobine doživljavaju drukčijima od njih, većine. Sigurno se uvijek nađe neka budala koja vam to nabija na nos. Možda se tako osjećaju Srbi u Zagrebu. A sigurno je da su se tako, i još mnogo, mnogo gore, osjećali Hrvati u Kninu.

Prolazimo kroz Hercegovac. Tamo sam jedne zime bio na festivalu kazališnih amatera. Tulumi su bili genijalni. Zatim prolazimo pored tvornice *Zdenka sira* u Velikim Zdencima. Stiže i Grubišno Polje. Nedaleko, u Daruvarskom Brestovcu, živi sestra moje pokojne bake. Zagorka je, ali se udala za Slavonca. Živi sama, muž joj je umro, a sin poginuo na cesti. Alkohol. Tko zna, da je doživio rat, možda bi poginuo u njemu. Prva crta bila je sasvim blizu.

Pavo vozi brzo: eto nas u Virovitici. U Virovitici sam bio, na jednoj kazališnoj premijeri, ali i ona mi se čini većom nego što sam zapamtio. Zaboravio sam i kako se predstava zvala – nešto sa sasafasom – s Indijancima i kaubojima. Predstava je bila dobra, a tulum fenomenalan. Poznato je da Slavonci imaju najbolje tulume. Barem za nevegetarijance sklone neumjerenom jelu i piću. Poznato je i da, među Hrvatima, Slavonci imaju najveća srca, a i želuca. Živjeli!

Opa, evo i granice. Prvo Terezino Polje, pa onda Drava, široka i pod maglom, pa Barcs. Vozimo po potpuno ravnoj cesti, baš kao da smo u Mađarskoj. U stvari, Pečuh je u Baranji, baš kao i, recimo, naša Darda. Primjećujem da je zemlja sasvim tamna, skoro crna. Oko nas su nepregledna polja kukuruza. Kuruza mi se čini slabija od one kod moje bake. Moja baka živi u Jalžabetu, selu u okolici Varaždina. Moj tata kaže da je taj kraj najbolji za uzgoj kukuruza na cijelome svijetu. Ako tako kaže moj tata, onda ja u to vjerujem.

Prolazimo pored Sigeta. Tu je bila ona utvrda iz koje je na Turke koji su ih opsjedali provalio, na čelu ostataka posade, jedan od Nikola Zrinskih pjevajući *U boj! U boj!* U čelo je dobio kuglu, ali je prije toga barem namučio brojčano neprispodobivo jače negativce. *Cool* mi je Nikola. Bilo bi lijepo biti kao on – grof, knez i junak. Ili barem pl., kao naš taksist.

Još malo i pred Pečuhom smo. Za mene iznenađujuće, grad se ne nalazi u ravnici, nego po brežuljcima u podnožju velikog brda koje se zove Mecsek. Prilazne ceste široke su i dobro uređene. Uskoro prolazimo kroz odlično očuvane stare gradske zidine. Pišta kaže da ih stalno obnavljaju. Sad smo u samom srcu Pečuha. Nisu nam lagali, grad je stvarno lijep. Više nema dugo ni do našeg hotela. Hotel je čudna građevina, izduljena u vis i puna ušiljenih izbočina, arhitekture najsličnije alpskoj. Zove se *Feniks* i nalazi se tik do središnjega gradskoga trga.

Do recepcije se uspinjemo dugačkim zavojitim stepenicama obraslim u ukrasne biljke. Alpski ugođaj mijenja se u tropski. Dočekuje nas recepcionarka koja izgleda otprilike onako kako zamišljam Mađaricu: između 35 i 40, poblajhana kosa svezana u rep, obline su tu, smiješak koji obećava. Možda su tako izgledale Mađarice kad sam zadnji put bio u Budimpešti, davne 1987. go-

dine, na maturalcu koji je klasično uključivao i druge dvije srednjoeuropske metropole, Prag i Beč. S druge strane, jedino čega se sjećam iz tog posjeta Mađarskoj jest slika mene obučenog u bazenu motela u kojem smo spavali, dok mi netko tko stoji na rubu bazena iz visine izlijeva bocu crnog vina u usta i, uglavnom, po licu.

Ovaj put za komuniciranje s Mađarima obaju spolova zadužen je, naravno, Pišta. On to upravo i čini na, koliko mogu procijeniti, savršenom mađarskom jeziku. Nevjerojatno, kao da je rođen u Mađarskoj. Rezultat: mijenjamo se s recepcionarkom. Mi njoj putovnice, ona nama ključeve soba.

Kao i zgrada hotela, i sobe su čudne – malene i u obliku slova L. Kreveti su razdvojeni, a zbog premalo prostora bilo bi ih nemoguće spojiti. U posebnoj niši nalaze se zahodska školjka i tuš-kada. (Pavo nema kupalicu u sobi, he-he.) Pogled na ulicu baš i ne plijeni svojom ljepotom, ali zato su tu televizor i, važnije, mini bar. Izlazimo, idemo do kazališta.

Hrvatsko kazalište u Pečuhu blizu je našega hotela, također u starom dijelu grada, u ulici zgodna imena, Aninoj. Malo je i slatko. Iznutra je ugodno uređeno, zrači toplinom i prisnošću, možda jer se opet osjećam svoj na svome. Zidovi su oblijepljeni plakatima kazališnih predstava, oko malog šanka ugodne su fotelje. Prevladavaju crvena i crna i cijelo kazalište pomalo me podsjeća na zagrebački *Teatar &td.*

Ali sve to vidjet ćemo tek nešto kasnije. Zasad još uvijek stojimo pred malim kazalištem i lupamo na vrata koja nitko ne otvara. Napokon i tome dolazi kraj – vrata se otvaraju i na njima nam se ukazuje sam Darko Ćurdo, Stvaratelj Kazališta (kako se zove njegova, glavna uloga u *Theatermacheru*) glavom i bradom. Trenutačno je potpuno sam u kazalištu u kojem, kao *guest star*, i živi.

Pavo Koraljku i mene upoznaje s Ćurdom, iako se svi, naravno, poznajemo iz viđenja. Ćurdo me zbunjuje, ne mogu se odlučiti izgleda li sasvim smireno ili sasvim uznemireno. Sigurno je da je mislima nekoliko sati ispred našega vremena, na večerašnjoj predstavi od koje, očito je, mnogo očekuje. Kazalište napuštamo brzo, ostavljamo Ćurdu samoga s njegovom koncentracijom.

Jedino što nas sad zanima jest ručak. Pišta nas vodi u jedan od mnogobrojnih restorana u centru. Restoran se zove *Dom*, ali to ne znači dom. Unutrašnjost je u potpunosti uređena u drvu, uključujući i galeriju na koju vode zavojite stepenice. Prizor me podsjeća na interijer šumske *dače* iz nekog filma o carskoj Rusiji (možda *Doktor Živago?*), ali Pišta kaže da će prije biti kako je riječ o stilu koji ima neke veze s Transilvanijom. (Transilvanija, poznata i pod imenima Erdelj i Sedmogradska, do kraja Prvoga svjetskog rata pripadala je Ugarskoj. Kao i neke druge zemlje.)

Naravno, Koraljka i ja bismo najradije sjedili na galeriji, ali Pišta kaže da konobara, ako ne želimo na naše uboge glave navući njegov strašni bijes, nije pametno šetati po štengama. Zauzimamo prvi separe do šanka. Konobar je crnomanjast, rekao bih da ima romske krvi, dobro raspoložen i simpatičan. Donosi nam jelovnike. Koraljka i ja potpuno smo fascinirani bogatstvom i raznovrsnošću ponude. Lista sadrži preko šezdeset glavnih jela. Na tako nešto teško je naići u Zagrebu ili kod nas na moru. Kako smo riboljupci, naručujemo pečeno-ga smuda.

Pišta kaže da su mađarska vina odlična, ali ja sam čuo samo za *tokajac*, a kako sad nismo u Tokaju, pijem pivo. Također je mađarsko, a zove se, možda, a možda i ne, *Sor*. Odlično je. Svuda po zidovima iznad nas povješani su uokvireni i ustakljeni plakati sa starim reklamama za poznati mađarski liker *Unicum*. Biljni je, valjda nešto kao *Jeger*. Meni su mnogo zanimljiviji portreti mađarskih kraljeva i kraljica – na zidu svakog separea po jedan. U visini su očiju pa ne moram okretati i iskretati glavu. Polako otpijam krupan gutljaj piva, čvrstim pogledom fiksiram Arpadovića iz našeg separea. Najradije bih mu rekao što mislim o njegovoj vladavini nad Hrvatskom, ali šutim, neću, neka. Sve za dobrosusjedske odnose.

Uskoro stiže i smud. Prekrasan je, sav žut i hrskav. Okružen je povrćem – kolutićima sirove mrkve i krastavca i hrpom ne ukiseljenog, nego zaslađenog zelja. Smud je zakon.

Nakon ručka ponovno smo u sobama. Pišta, naravno, ne spava u hotelu i otišao je vidjeti roditelje. Koraljka i ja uspijevamo se vrlo brzo posvađati iz razloga koje ovdje ne želim navoditi. Srećom, jednako brzo uspijevamo konsolidirati svoje redove, pa izlazimo. Tražimo – crkve.

Koraljka je potpuno luda za crkvama, džamijama, sinagogama i ostalim kućama Božjim svih vrsta i veličina. Ako je ikako moguće, ona neće propustiti ući u svako takvo zdanje i svako od njih zaslužuje njezinu najveću pažnju. Jednu Novu godinu čekali smo na Malti. Na Malti ima 365 crkava, odnosno, kako to svaki malteški turistički vodič ljupko ističe, po jedna za svaki dan. Zamislite kako mi je bilo.

Nisam baš najsigurniji, ali mislim da je, po Koraljkinih kriterijima, za te građevine jedini bitan uvjet da se u njima još uvijek obavlja služba Božja. To znači da, npr., rimski ili grčki hramovi bez krova, iz kojih su bogovi, iz razumljivih razloga, već odavno otišli, nisu u žiži njezina interesa i ne zadovoljavaju njezine duhovne potrebe.

Iskreno govoreći, i meni se crkve sviđaju, čak naročito. Ali, ja se palim na veličinu. Nepatvoreno "vjersko" iskustvo garantiraju mi samo mastodonti kao što su *Duomo* u Milanu ili *Sveti Petar* u Rimu. U malim i običnim

crkvama zidovi su uglavnom preblizu. Pa nema mjesta za strujanje duha. Tek ponekad, u unutrašnjosti nekih crkava – recimo u selima na našim otocima – čak i ja mogu osjetiti teško breme pobožnosti koja se stoljećima zgušnjavala i sad jednostavno samo stoji u zraku nad redovima klupa. Ali taj dojam može biti i stvar trenutka, posebne boje svjetlosti koja prodire kroz naoblčeno nebo (jer oblaci nad otocima ljeti baš i nisu svakodnevna pojava) ili naročitog kuta pod kojim ona baš tada upada kroz prozore. S veličinom, naprotiv, čovjek je na čistom. Ona nije samo stvar dojma, u njoj ima i nešto apsolutno. Zato, za mene, i kad je o crkvama riječ – *big is beautiful*.

Prva od dviju crkava koje je Koraljka spazila još kad smo ulazili u grad, iz auta, odmah je iza našega hotela, na glavnom pečuškom trgu Szechenyiju. Ta crkva u stvari je džamija iz šesnaestoga stoljeća, podignuta u doba turske okupacije. Na samom je vrhu trga Szechenyi koji se blago uzdiže prema njoj.

Szechenyi me podsjeća na Vaclavske namesti, jedino što je manji i što u Pragu nema džamija. Od posjeta Pragu u meni se razvila ljubav prema srednjoeuropskim gradovima i njihovoj arhitekturi. To je vjerojatno rezultat prezasićenja mediteranskom arhitekturom dalmatinskih i talijanskih gradova. I baš mi je zato Pečuh toliko zgodan, a čak sam i Zagreb počeo gledati drugim očima.

Činjenica je da džamije baš i nisu tipične predstavnice *miteleuropske arhitekture*, ali ova prema kojoj se Koraljka i ja približavamo definitivno pridonosi slikovitosti Pečuha. Podignuta je na vlastitoj terasi s koje puca pogled na Szechenyi i Pečuh, a krovovi njezine kupole i minareta zeleni su (oksidirani bakar?), baš kakvi i trebaju biti. Uspinjemo se na terasu i pokušavamo ući u džamocrkvu, ali glavni je ulaz zaključan. Taj čas ulazak postaje pitanje života ili smrti jer počinje kiša, a naš je kišobran ostao na sigurnom i suhom u hotelskoj sobi.

Opkružujemo crkvamiju, cimamo kvake, ništa. Ipak, Bog je jedan i velik – primiče nam se neka gegava starića (pod kišobranom) i nestaje iza jednih skrovitih vratašca. Ne prezamo mnogo, ulazimo za njom. Unutra smo, u tijeku je misa. Shvaćamo da je zaključan glavni ulaz u ovom trenutku nužna mjera zaštite protiv priglupih turista. Koraljka se sljedećih nekoliko minuta prepušta duhovnoj obnovi. Ja šetuckam iza zadnjeg reda klupa, pomalo zatečen okruglošću crkve (kao da je riječ o džamiji!). Iako arabeske pokraj raspela daju neobičan prizor, ipak zaključujem da je unutrašnjost ove građevine mnogo manje dojmjljiva od njezina vanjskog izgleda.

Iduća crkva koju svakako moramo *pročekirati* jest pečuška bazilika. Riječ "bazilika" ulijeva mi nadu – možda je veliko. Iako kiša sad već praktično pljušti, hrabro se otpućujemo u nepoznato. Kažem nepoznato jer ne

znamo kako se do bazilike stiže; jedino što znamo jest da smo je vidjeli prije samog ulaska u grad, negdje odmah iza gradskih zidina. Smjer određujemo otprilike i otpućujemo se, vođeni samo njuhom.

Jedino što nam nakon nekog (predugog) vremena uspijeva jest da izađemo van iz kruga gradskih zidina. Sad bar znamo da više ne možemo pogriješiti – dovoljno ih je slijediti dok iza njih ne ugledamo baziliku. To se događa vrlo brzo – čini se da je bazilika stvarno velika. Ali sad su se između nje i nas ispriječile zidine. I tako, kiša lijeva, s nas se cijedi, a mi obilazimo stari grad Pečuha kao neka pomalo jadna turska izvidnica koja traži slabo mjesto u njegovoj obrani.

Ulica kojom hodamo mogla bi biti jedna od najelitnijih stambenih četvrti u Pečuhu. S druge strane ulice, s uzvisine koja se proteže nasuprot i uzduž gradskih zidina, prati nas red prekrasnih zgrada izgrađenih vjerojatno početkom prošloga stoljeća. Šteta što mi se svaki put kad podignem glavu, ne bi li ih bolje promotrio, oči napune kišnicom.

Zidine se protežu i dalje. Kako nam nivo vode u cipelama raste, tako naša nada kopni. Zidine se protežu. Još i još. Nigdje slabog mjesta. Dobro Pišta kaže, stvarno ih temeljito obnavljaju, majčicu im. Nigdje rupe. I onda se događa. Odjednom. Pred našim očima. Pečuške zidine pucaju. Tko kaže da nema rupe? Alah je jedan i velik. Evo vam rupe. Živjeli turistički obilasci.

Ubrzavamo šljapkanje, pred baziliku stižemo u galopu. Pa... recimo da je velika. Ima četiri tornja. Sigurno je da je i njezin glavni ulaz zaključan. Barem za tur(i)s(tič)ku izvidnicu. Sjećamo se slučaja s džamijom pa odlučujemo obići i baziliku. Ovaj put to je malo zahtjevniji zadatak. Za razliku od džamijine popločane terase, dvorište bazilike poprište je građevinskih radova na obnovi gradskih zidina i prekriveno je blatom do gležnja. Sreća je da nas nose naši vjerni i rasni arapski konjići.

Da bismo stigli do prvih otključanih vrata, moramo prehodati skoro puni krug. Naravno, mogli smo krenuti i u suprotnom smjeru. Ali eto nismo. Ulazimo, i ovdje je misa. Nažalost, našli smo se samo u maloj pobočnoj kapeli iz koje ne možemo prijeći u središnji, glavni dio bazilike. Odnosno možemo, ali nas u tome pokušavaju, i uspijevaju, spriječiti rešetkastim metalnim vratima, zaključanim. Sigurno ne žele da provjerim veličinu bazilike.

Ipak, fasciniran sam unutrašnjošću kapele – mnogo me više podsjeća na džamiju od one koju smo danas već vidjeli. Fasciniran sam, i zato ovo što pišem vjerojatno nije točno: kapela je od poda do stropa oslikana freskama u zlatnim i zelenim bojama koje se ili sastoje samo od ornamenta, ili su, za kršćansku umjetnost, nevjerovatno jako ornamentirane. Freske koje izgledaju kao arabeske? Možda sam ipak trebao pogledati malo bolje.

Izlazimo iz kapele i dospijevamo na prostrani, normalni gradski trg, bez blata. Sad je već i nama sasvim jasno da smo do bazilike stigli okolnim putem i to u njezino stražnje dvorište. Tek smo sad, dakle, na trgu na kojem se nalazi pečuška bazilika. Trg se zove po svetom Istvanu i blago se spušta do malog parka u svom podnožju. U parku se nalaze zgodna fontana i ulaz u ranokršćanske katacombe koje su sad, u pola sedam, zatvorene. Petak je navečer i čudim se što su ulice prazne. Sigurno zbog toga što je do predstave u Hrvatskome kazalištu preostalo manje od pola sata. Koraljka i ja slažemo se da je ovim saznanjem naš *sightseeing* zaključen.

Hitamo prema Aninoj ulici. U tome nas ponešto ometa činjenica da ne znamo gdje je. Srećom, nabašavamo na trg Szechenyi, a na njemu na svijetleći plan grada. Aninu ulicu uočavam zadivljujućom brzinom čovjeka koji se mnogo bolje snalazi na karti nego u stvarnom životu. Znači, onom ulicom gore i onda treća lijevo. Svladavamo uzbrdicu, brojimo do tri, skrećemo, i eto nas pred Hrvatskim kazalištem.

Odjeća nam je skroz mokra. Kosa nam je slijepljena u pramenove s kojih kapa. Hlače su nam blatne. Cipele blatnije. Što se smuda tiče, u ovom trenutku po našim želucima u najboljem slučaju plivaju još samo njegove repne peraje (fine, hrskave). Napominjem i da se Koraljka nije presvukla za (pret)premijeru. Ipak ulazimo.

Skoro će sedam i ljudi su uglavnom već ovdje. Uglavnom su Hrvati. Osluškujem ih, razgovaraju i na mađarskom i na hrvatskom. Čini mi se ipak više na mađarskom. To me iz nekog razloga čudi, iako kao pripadnik većine ili stranac nikad ne mogu biti u njihovoj situaciji. Svi djeluju simpatično i dobro raspoloženo. I dotjerani su, nisu pokisli.

Pojavljuje se Pavo. Iako u sobi nema kupaonicu, uspio je oprati kosu. Stiže Pišta. Obrijao se, čisto mu se lice bjelasa. A ja više nemam čak ni čiste traperice. Upoznajemo se s Antunom Vidakovićem. On je osnivač i direktor Hrvatskoga kazališta u Pečuhu. Čini mi se da ima tremu – možda i zato jer u *Theatermacheru* glumi i njegov sin. Koraljka odmah primjećuje da je plesač. Kako ne vjerujem u žensku intuiciju, ponosan sam što mi je djevojka tako pametna.

Vidaković nam toči rakiju od nekog čudnog voća, marelice možda. Odlična je, fino miriše i nailazi na opće odobravanje domaćih uzvanika. Grije, a ne peče: lako se pije, a jaka je. U kazalištu se ne puši, ali Vidaković je preljubazan za to. Ne želi da njegovi gosti s Balkana pate pa stižu i pepeljare. Svakome poklanja po primjerak monografije izdane u povodu desetogodišnjice rada kazališta. Ponavljamo *palinku*. Zvonce zove publiku i po treći put. Prisiljen sam zbrinuti sadržinu Koraljkine ča-

šice. Ulazimo. Dvorana je malena, ali lijepa. U strmo postavljenom gledalištu ima šezdesetak mjesta. Pozornica je sasvim blizu.

Svjetla se gase. *Theatermacher* počinje. Prvi na scenu izlazi Ćurdo. Prvu minutu ima poteškoća s usredotočenošću, ali nakon što se publika do kraja umiri, kreće mu. Stvarno je odličan, sasvim na visini ovoga naročito kompliciranoga glumačkog zadatka i izuzetno zahtjevne uloge. Vjerujem mu. On je Stvaratelj Kazališta, šef vlastitog malog obiteljskog teatra, pravi umjetnik zapitan oko smisla kazališta, mrzovoljni čudak i čovjekomrzac.

Ratuje sa svima: s članovima obitelji u kojima ne uspijeva raspaliti strast prema umjetnosti kakvu sam osjeća; s vlašću koja ne pokazuje dovoljno razumijevanja za kazalište; s vlastitim narodom i domovinom; s provincijalnim mentalitetom; s nekim krčmarima od kojih unajmljuje krčme za izvedbe svojih predstava; s publikom ignoranata koju u stvari uopće nije briga.

Ostali glumci također bez problema obavljaju svoj dio posla. Osobito su uspješni, u humorističnim ulogama, Gostioničar (Ivo Grišnik) i njegova kćerka Erna (Petra Grišnik), a Slaven Vidaković (kao sin Stvaratelja Kazališta) mogao bi biti odličan glumac. Pavo je sjajno preveo ovaj rijetko gust tekst, i za mene je cijela predstava ugodno iznenađenje.

Posebno me zapanjuje scenografija, čiji je autor, ujedno i redatelj predstave, Laszlo Bagossy Jr. U hrvatskom sam kazalištu ovako realističnu, a jednostavnu i efektanu scenografiju zadnji put vidio otprilike nikad. U prvom činu scena predstavlja dio krčme koji će služiti kao pozornica buduće predstave – prijavljuje zid, oronula vrata i prozorčić, koji kao da su skinuti s neke stare kućice, na zidu nekoliko starih požutjelih fotografija u jeftinim okvirima, jelenski rogovi iznad ulaza. I to je manje-više to. Zid je tako uvjerljivo uprljan da se lijepo vidi mjesto koje je donedavno zauzimala fotografija ili slika jer je uprljano za nijansu slabije.

Ali evo nam i stanke. Na naše veliko čuđenje i još veće veselje, na šanku nas čeka zakuska. Koraljka i ja ubacujemo u brzinu i krećemo. Meni se sviđaju mala peciva s umakom od paradajza, a Koraljki kolačići s topljenom čokoladom koja je, tvrdi ona, najbolja u njezinom životu. Izbor možda nije bogat, ali je zato izvor (za razliku od onih u sličnim zagrebačkim prigodama) nepresušan. Malo nam je neugodno, bolno smo svjesni da ne reprezentiramo maticu zemlju na pravi način, ali koliko god mi brzo praznili te zdjelice, šankerice ih odnose u kuhinju i još brže vraćaju još punije.

Kako se ne bih zadavio, ljubazni domaćini pripremili su mi i vino, i crno i bijelo. Kako ne bih gubio vrijeme koje mogu korisnije provesti trpajući u sebe hranu, čaše

su već natočene. Odmah mi je jasno da je sad došlo vrijeme za degustaciju mađarskih vina i odlučujem da ću, kako bih stvorio što točniji dojam, obje vrste probati barem dvaput. Koraljka pije sodu – to je voda s mjehurčićima koja se isprskava iz boce pod tlakom slične plin-skoj, i odlična je. Toliko smo zauzeti konzumiranjem, da prije kraja stanke ne stizemo čak ni pušiti.

Ukratko, drugi čin pratim s osjetno pomućenom koncentracijom. Scenografija je opet odlična, sada predstavlja prostor iza kulisa pozornice improvizirane u krčmi. Stvaratelj Kazališta i članovi njegove trupe obavljaju posljednje pripreme pred nastup. Predstava napreduje prema vrhuncu i kraju, a moje spoznajne mogućnosti prema prapočecima i dnu. Uspijevam razabrati da je finale grandiozan i dojmljiv; na sceni je, za promjenu, mnogo glumaca. Predstava koju je Stvaratelj Kazališta stvarao u predstavi koju gledamo ispada fijasko – publika bježi zbog nekakvog efemernog požara. A onda razabirem da sam i sam postao pripadnikom te virtualne publike, sirove i neosjetljive, u stamperu pred nalemotom niskih strasti. Shvaćam pravi smisao i ingenioznost redateljske intervencije u vidu serviranja zakuske u stanci. Shvaćam da sam, uz Stvaratelja Kazališta, vjerojatno jedini koji je uspio duboko i zaista do kraja proživjeti poentu *Theatermachera* – jer sam vjerojatno jedini, drugima sprječavajući prilaz hrani, koji se uspio za to kratko vrijeme prežderati. Zavjesa se spušta, plješćem srčano, srdačno i od srca, skroman i ponizan pred Umjetnošću.

Izlazimo iz dvorane, čestitamo Pavi. Predstava je bila dobra i nije mi bed gledati ljude u oči. Ušančujemo se na šanku, hvatamo se viskija koji stiže sretno i u pravi čas. Palim cigaretu i istodobno začujem oštar glas koji izgovori jednu od dviju mađarskih riječi koje sam uspio naučiti, nešto kao *nemlehet!* Osvrćem se, u facu mi se unosi šankerica od srdžbe iskrivljena lica, Mađarica (koja ne izgleda onako kako zamišljam Mađarice), bijesno mi pokazuje naljepnicu kojom se zabranjuje pušenje i time mi jasno dokazuje da je njezina domovina na tegobnom putu prema Europi odmakla malo, ali bitno dalje od moje.

Kako sam kao i sve bahate budale bahat samo na domaćem terenu, a Vidakovića koji bi nas možda mogao uzeti u zaštitu nema nigdje na vidiku, ipak s Koraljkom izlazim u predvorje. Iz predvorja se spuštamo još niže, u suteren, pa iza garderobe u nišu srama gdje nas čeka stojeća pepeljara i još nekoliko izgubljenih pušačkih duša. Dodatnu mi bol nanosi gorka spoznaja da od sad zloglasni geopolitičko-kulturološki pojam Balkana u mojoj glavi više nikada neće biti konotiran prvenstveno negativno.

Na brzinu dovršavamo cigarete i vraćamo se u kazališni birc. Srećemo Ćurdu, zadovoljan je. Čestitamo mu i zadržavamo se u kraćem prijateljskom razgovoru. Moja ruka svakih 10 do 12 sekundi, bez moga znanja, a kamoli odobrenja, poseže u džep s cigaretama.

Ćurdo, odlazi na spavanje. Penje se stepenicama u potkrovlje, tužno tresse glavom. Kaže da previše pati po kraj ovoliko vina. Razumijem ga u potpunosti. Mora ostati suh, čovjek sutra ima premijeru. Odmah zatim dolaze Pavo i Pišta, s redateljem Laszлом Bagossyjem Jr. Bagossy je povisok, ima strašno dugačke ruke koje mu čudno vise iz opuštenih ramena. Ima plavu kosu svezanu u rep. I brada mu je plava, a oči velike, upale i, vidi čuda, plave. Njegova asketska fizionomija podsjeća me na ruskoga monaha. To bi mogao biti kompliment, ali nije. Čestitam mu, hvalim scenografiju. Pavo predstavlja Koraljku kao novinarku *Pola ure kulture*. Bagossy kaže *Aaa... Kritičččar...* s najtvrdim glasom č koji sam ikad čuo. Neobjašnjivo sam i neopisivo uvrijeđen tom njegovom izjavom. Kažem, na savršenom engleskom jeziku i ne skrivajući zlovolju: *Vel šiz nat igzektli kritičar*, i Junior je, ni kriv ni dužan, dospio na moju crnu listu.

Nas petero izlazimo iz kazališta i spuštamo se u centar. U glavnoj smo pečuškoj ulici Kiraly, lutamo od restorana do restorana, tražimo slobodan stol. U jednom restoranu sjedi povelika, fino obučena srbijanska obitelj. Mogli bi biti i Zagrepčani. Buljim u njih istodobno se pitajući kako to da su mi egzotičniji od najcrnijih crnaca.

Nakratko sjedamo u restoranu *Afium* koji me podsjeća na praške pivnice jer svi gosti sjede za jednim dugačkim stolom koji se proteže uokrug cijele prostorije. Pokojni vlasnik *Afiuma* bio je Pištin prijatelj. Umro je nedavno i pomalo spektakularno, na način sličan Jimiju Hendrixu. U *Afiumu* je ipak previše bučno za razgovor na stranom jeziku, ostavljamo neznance do kojih smo se ugorali i izlazimo.

Napokon se smještamo u tradicionalnom mađarskom restoranu tipičnog imena *Fregatt Arizona Pub*. Interijer možda čak pomalo i podsjeća na salune iz vesterne, ali jelovnik, srećom, nudi domaću kuhinju. Koraljka i ja naručujemo gulaš. Junior je naravno vegetarijanac. Konobar Mađar vrlo brzo nas prepušta kolegi, još jednom pripadniku naroda s kojim nas je nekad vezivalo i bratstvo i jedinstvo, a danas samo razumijevanje jezika. Volio bih biti osoran s novim konobarom, ali ne mogu. Čovjek mi nije ništa kriv, dapače, dobro radi svoj posao i simpatičan mi je. Za razliku od Juniora.

Pijemo pive, osim Juniora koji cucla orandžinu. Koraljka naručuje *Unicum*. Probam ga, stravično je odvratno gorak i zato, bar za mene, osim u slučaju krajnje nužde, nepitak. Bez obzira na crnu boju, definitivno mnogo

više podsjeća na prozirniju češku *Becherovku* nego na *Jegermeister*. Jedino što je još bitno gorči. Ali Koraljka voli gorko.

Za našim stolom vodi se relativno živahan razgovor. Pavo, Pišta i Junior pričaju na engleskom, uglavnom o velikim temama koje se tiču smisla i biti teatra, Koraljka i ja tračamo između sebe. Pavo nam se ponekad obrati i tada Pišta zabavlja Mađara na njegovom materinjem jeziku. Čini mi se da vidim kako ni Pišti Junior nije kraj svijeta pa mi je zbog toga drago.

Ali zato se Pavo počinje ponašati čudno. Iz nepoznatih razloga navaljuje na Juniora da bi svakako trebao doći režirati u Hrvatsku. A ovaj se nešto nečka i nečka. Pavo je već malko načet alkoholom, ali ipak uspijeva, sirovom snagom svog IQ-a, pojmiti da nešto nije u redu. Zato se obraća Pišti raspitujući se, u pola glasa, nisu li plaće, pa prema tome i režijski honorari, u Hrvatskoj bitno veći nego u Mađarskoj. Pišta potvrđuje. Pavi to daje novu snagu. Opet počinje nagovarati Juniora.

Junior se sad već otvoreno opire. Nitko ne zna zbog čega. Pitam se zašto je uopće režirao za hrvatsko kazalište ovdje u Pečuhu. Pitam Pavu koji mu je i je l' možda fujknuo. Junioru je nešto sumnjivo, strijeljam ga pogledom. Sad se Pavo naravno ljuti na krivu osobu, naime na mene. Ne odgovaram mu. Nastaje kraće zatišje. Odjednom, Pavo dolazi k sebi. Lucidni trenutak. Osmjehne se u brk, na svoj dobro poznat način, pa kaže Junioru, također na savršenom engleskom jeziku: *Ju dont smok, ju dont drink, ju šudnt direkt in Kroejša*. Junior malo promisli pa kaže samo: *Grls*.

U, bed. *Grls*? Nije to smio reći. Kakve *grls*? Tonem u mrak. Ne valjda naše *grls*? Osjećam kako u meni nešto raste, tlak, adrenalin, što li?! Pred očima mi počinju titrati nemile slike nasilja, udrobljeno sa svijetlim likovima hrvatske historije: Petar Svačić, ban Jelačić itd. Gutam pivu ne bih li se smirio. Jer poznato je da još nikad nitko nije nikome učinio ništa nažao pod utjecajem alkohola. Predišem. Opa, stiže klopa. Gulaš sprječio međudržavni incident.

S Juniorom se opraštamo na trgu Szechenyi. On odlazi na spavanje, a mi Hrvati vraćamo se do *Afiuma*. Naručujem novu vrstu piva, zove se *Salon* i manje mi se sviđa od onog prošlog. Valjda zato što je salonsko. Ipak, ne zabrinjava me to naročito. Trenutačno, ne zabrinjava me baš ništa. Koraljka naručuje *Unicum* i *Coca-colu*. Mi ješa ih i zaključuje da je taj opak liker pojeo sav *Coca-colin* okus pa sada ona praktički pred sobom ima tri deci *Unicuma*.

Pavo sjeda do mene i mi počinjemo razgovarati o vrlo važnim i nadasve tajnovitim stvarima vezanim uz naš posao. Iz razumljivih razloga, ne mogu o tome pisati. Koraljka ispituje Pištu o Pečuhu. Ona je u stvari u Peču-

hu već bila, i to na više dana, s fakultetskom ekskurzijom koju je organizirala katedra etnologije. I dok su etnolozi proučavali baštinu i obilazili sela ovdašnjih Hrvata, Koraljka i njezina prijateljica obilazile su klubove i, naravno, crkve i sinagoge. Čini se da je jedan od tih klubova, *Rak*, što znači *Rok*, preživio do današnjih dana, i to je ono što je zanima. Malo poslije čujem Pištu kako govori poznati podatak da su Mađari narod s najvećim brojem samoubojica. Bit će da su u međuvremenu promijenili temu. Pavo i ja nismo.

Fajrunt je i u *Afumu*. Prije nas odlazi čak i stari klošar koji se cijelu večer samo grijao, a sad i neki besprijazni klinci koji nam nešto psuju, na hrvatskom ili srpskom, tko bi ga znao, prije nego šmugnu u mrak. Iako sam se ozbiljno zaljuljao pridižući se s masivnoga drvenog stolca, vani, u noći, osjećam se sasvim svježije i praktički poletno. Pri vrhu trga Szechenyi stoji desetak taksija upaljenih prednjih svjetala. Prekrasan prizor, skoro da mi je žao što je naš hotel odmah iza ugla. Prisjećam se Pule u kojoj je nakon 11 navečer taksi nemoguće naručiti telefonski, a kamoli ga zateći na stajalištu. Rastajemo se od Pište, on odlazi svojoj kući, a nas troje u hotel.

Opet je jutro, oko 9. Svatko bi stigao na doručak, ali ne i mi. Koraljka se tušira, ja pakiram kofer, stavljam jednu leću, onu koja mi manje smeta. Oko 10 je, shvaćam da propuštamo doručak, opuštam se. Ipak sam blago iznerviran zbog još jednog mini neuspjeha u svom životu. Piljim u televizor, CNN, repriza noćasnijega programa. Više mi ništa ne izgleda naročito čudno. Stavljam i drugu leću, perem zube, iz sobe izlazimo oko 11. Bar nešto.

Pavo sjedi pred recepcijom, doručkovao je, čita. Što? Mađarske novine, mislim, iako ne zna mađarski. Uskoro tumaramo po ulici Kiraly simo-tamo, Pavo ulazi i izlazi iz butika i prodavaonica cipela, stalno nas zove da mu pomognemo odabrati robu. Djeluje kao da je odlučio spiskati cio svoj prevodilački honorar. Pomoću kartice deviznog tekućeg računa, iz bankomata podižem nešto sitno u forintama. Ne mogu vjerovati da to zaista funkcionira – u stroj gurneš karticu računa na kojem su euri i dobiješ neku desetu valutu.

Prolazimo pored Kazališnog trga. U Pečuškom narodnom kazalištu prikazuju *Beogradsku trilogiju* Biljane Srbljanović. Pavo napokon kupuje: jedne sasvim obične *levisice* kakvih po istoj cijeni ima i u Zagrebu, i jedne, moram priznati, odlične cipele. Nakon Pavina šopinga, nema više vremena. Žurimo do hotela gdje imamo saстанak s Pištom u pola jedan.

U autu smo, Pišta nas vodi u njemački restoran malo dalje od centra, u dijelu grada na obroncima Mecseka. Već ga je više puta spomenuo, tako da mi je ja-

sno kako je jedan od razloga zbog kojih je došao u Pečuh svakako ručak u ovom restoranu. Međutim, kod švaba nema mjesta. Pišta je silno razočaran, mi ostali nešto manje, a naročito kad vidimo Pištin drugi izbor – restoran *Barbakan* smješten u podrumu kule u samim starim gradskim zidinama grada Pečuha.

Smještamo se i naručujemo: Pavo i Pišta tripice, a Koraljka i ja fiš-paprikaš. Za predjelo uzimamo još jedan od poznatih mađarskih specijaliteta – paštetu od guščjih jetara. Ne znam gdje sam tako dobro jeo kao u Mađarskoj.

Jelo stiže brzo, fiš je monstruožno ljut i ja opet dobijam dio Koraljkine porcije. Posebno me oduševljavaju po dva kolutića nehumano ljute paprike u svakom tanjuru. Jesam li već spomenuo da obožavam ljuto?

Pišta mora stići na večernju montažu na HTV, a kad se već mora ići, ne bi bilo loše vidjeti tekmu Bugarska – Hrvatska. Pokret. Prvo svraćamo do zgrade Pištinih roditelja gdje mu oni uvaljuju otprilike pola sadržaja svoje zimmnice. Nas ostale Pišta za put opskrbljuje čokoladicama.

E sad smo već na pravoj cesti, idemo prema Zagrebu. Jedemo naše čokolade, čekamo prelazak mađarske granice, a onda tonemo u san. Koraljka se prva namješta na mome ramenu, ali u carstvo snova stižem prvi. Ona tvrdi da je ponovno vidjela Viroviticu, ja sigurno nisam.

Budim se negdje usred Slavonije. Utakmica je već počela. Naši pružaju odličnu partiju, o čemu svjedoči i sjajan rezultat 0:2. Koraljka mirno spava, odlučujem joj se opet pridružiti.

Ponovno se budim, promrzao sam. Već smo na Žitnjaku. Naši igraju sjajnu obranu, odlučni sačuvati nevjerovatno povoljan rezultat 0:2. Čiro, vrati se. Budim Koraljku, smrznuta je. Pišta navigira Pavu prema Zapruđu. Za takvo što ja uopće nisam sposoban, naročito ne ovako mamuran.

Pavo nas iskrcava kod našeg nebodera. U Zagrebu je strašno hladno, mnogo hladnije nego u Pečuhu. Jedva u brzom trku uspijevamo preživjeti do haustora.

Doma smo. Večer je, i tek je počela.